

Національний
банк України

Стратегія Національного банку України

Програма дій 2020

Зміст

Вступ	3
І Стратегічні цілі Національного банку: топ досягнень 2019 року	4
1. Низька та стабільна інфляція	4
2. Стабільна, прозора та ефективна банківська система	4
3. Відновлення кредитування	6
4. Ефективна модель регулювання фінансового сектору	7
5. Вільний рух капіталу	7
6. Фінансова інклюзія	9
7. Сучасний, відкритий, незалежний та ефективний центральний банк	10
І Програма дій Національного банку на 2020 рік	12
Ризики досягнення цілей	12
Дії Національного банку у 2020 році	13
І Плани Національного банку на 2020 рік	14
1. Низька та стабільна інфляція	14
2. Стабільна, прозора та ефективна банківська система	15
3. Відновлення кредитування	16
4. Ефективна модель регулювання фінансового сектору	17
5. Вільний рух капіталу	18
6. Фінансова інклюзія	19
7. Сучасний, відкритий, незалежний та ефективний центральний банк	20
Висновки	21

Вступ

2019 рік став черговим підтвердженням, що за умови послідовної та незалежної політики центрального банку можливо забезпечити тривалу макроекономічну стабільність в Україні.

Головне досягнення Національного банку у минулому році – входження інфляції у цільовий діапазон. Споживча інфляція сповільнилася з 9,8% у 2018 році до 4,1% у 2019 році. Отже, за підсумками минулого року Національний банк досягнув середньострокової інфляційної цілі $5\% \pm 1$ в.п., визначеної ще у 2015 році.

Водночас зростання української економіки є максимальним за останні 8 років. На тлі низької інфляції суттєво зросли реальні доходи українців.

Завдяки макроекономічній стабілізації підвищувався інтерес інвесторів до гривневих фінансових інструментів та зростала продуктивність української економіки. Також збільшувався приплив іноземної валюти в Україну, а регулятор за підсумками року викупив з ринку майже 8 мільярдів доларів США – уп'ятеро більше, ніж роком раніше – а обсяг міжнародних резервів перевищив шестирічний максимум.

Банківський сектор вдруге за шість років продемонстрував прибутковість, до того ж рекордну. Вона стала можливою за рахунок активізації банками кредитування, насамперед роздрібного гривневого.

Національний банк також отримав розширення свого мандату: український парламент ухвалив відповідні закони, надавши повноваження центробанку для захисту прав споживачів фінансових послуг, підвищення фінансової грамотності, а також регулювання та нагляду за значною частиною небанківських фінансових установ.

Україна увійшла в 2020 рік із гарною новиною від Міжнародного валютного фонду: на технічному рівні вже досягнуто домовленості щодо розширеної трирічної програми фінансування. Майбутня програма буде направлена на підтримку реформ в Україні. Це – чіткий сингал інвесторам та нашим партнерам щодо реального проведення необхідних для України структурних реформ.

Крім того, Національний банк вперше отримав міжнародне визнання, ставши переможцем престижної міжнародної нагороди Central Banking Awards у категорії "Прозорість".

Одна з основ прозорості центробанку – середньострокова Стратегія регулятора, яка була презентована навесні 2018 року. Саме вона визначала політику Національного банку увесь минулий рік. Стратегія започаткувала практику публічного оголошення планів центробанку на рік разом із очікуваними результатами в розрізі семи стратегічних цілей:

1. Низька та стабільна інфляція.
2. Стабільна, прозора та ефективна банківська система.
3. Відновлення кредитування.
4. Ефективне регулювання фінансового сектору.
5. Вільний рух капіталу.
6. Фінансова інклюзія.
7. Сучасний, відкритий, незалежний та ефективний центральний банк.

Завдяки цьому кроку Національний банк став більш зрозумілим для всіх економічних агентів, адже рішення та напрямки політики регулятора є передбачуваними і послідовними.

Перед тим, як перейти до цілей 2020 року, пропонуємо детальний огляд результатів роботи Національного банку у минулому році.

Стратегічні цілі Національного банку: топ досягнень 2019 року

1. Низька та стабільна інфляція

Основні досягнення

- Досягнуто середньострокову інфляційну ціль $5\% \pm 1$ в.п., визначену ще у 2015 році. Основним чинником цього виступала послідовна монетарна політика.
- Завдяки стійкому зниженню інфляційного тиску Національний банк отримав змогу знизити ключову процентну ставку НБУ (облікову ставку) з 18% до 13,5% за рік для стимулювання економічного зростання.
- Започатковано публікацію прогнозу облікової ставки з метою підвищення прозорості та передбачуваності монетарної політики.
- Інфляційні очікування знизилися. Цьому сприяли послідовна монетарна політика та проактивні комунікації зі стейкхолдерами – роз'яснення для широкого загалу, відкритість у спілкуванні зі ЗМІ та експертам, діалог із бізнесом, зокрема через зустрічі з керівниками підприємств, які беруть участь в опитуваннях НБУ.
- Посилено координацію між органами влади для досягнення цінової стабільності через укладання Меморандуму між Кабінетом міністрів України та Національним банком про взаємодію для досягнення стійкого економічного зростання та цінової стабільності.
- Із січня 2019 року Національний банк проводить монетарну політику за новим операційним дизайном, який дає змогу гнучкіше реагувати на зміни стану ліквідності банківської системи та сприяє ефективному виконанню операційної цілі Національного банку за різних умов ліквідності.
- Розпочато публікацію детального технічного звіту щодо властивостей основної прогнозової моделі.
- Запроваджено новий вид щомісячного опитування для формування індексу очікувань ділової активності. Ці дані є важливою оперативною оцінкою економічного розвитку.
- Набуто членство Національного банку у форумі Європейського центрального банку Euro Area Cycle Network (EABCN), де провідні науковці та експерти з центральних банків обмінюються досвідом та спільно здійснюють наукові дослідження у сфері макроекономіки та бізнес-циклів.
- Додано новий вид інтервенції на умовах "своп" з купівлі/продажу/обміну іноземної валюти, що розширив можливість валютного регулювання ринку центробанком.
- Забезпечено перехід на використання міжнародних торгових систем (Bloomberg) під час розміщення Міністерством фінансів України ОВДП.

2. Стабільна, прозора та ефективна банківська система

Основні досягнення

- Банківська система – стабільна, прозора та демонструє рекордний прибуток. За рік жоден банк не був виведений через неплатоспроможність. Прибуток банків за 11 місяців 2019 року склав 59 млрд грн, що втричі більше, ніж торік, а з 75 діючих банків прибутковими були 70.

- Проведено стрес-тестування 29 найбільших банків України. Банківський сектор є достатньо стійким за поточних макроекономічних умов, проте низка великих банків має посилити свою стійкість на випадок жорсткої кризи.
 - Проведено оцінку банків (SREP) із застосуванням єдиних підходів, які використовуються в країнах ЄС відповідно до вимог CRD IV та CRR II.
-
- Забезпечено реалізацію заходів із наближення українського банківського законодавства до європейських вимог відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Ключові з них спрямовані на посилення платоспроможності та ліквідності банківської системи.
 - Запроваджено нові нормативи ліквідності. Короткостроковий норматив (LCR) у грудні досяг 100%, банки виконують його в іноземній валюті і в цілому. З кінця грудня запроваджено довгостроковий норматив – коефіцієнт чистого стабільного фінансування (NSFR). Банки повинні будуть дотримуватися його нормативного значення з початку 2021 року.
 - Підвищено вимоги до капіталу банків, розширено перелік ризиків, під які банки повинні будуть тримати капітал. З початку 2020 року банки повинні формувати буфер консервації капіталу на рівні 0,625%. Його значення поступово буде доведено до 2,5% до 01 січня 2023 року.
 - Впроваджено нову методологію визначення системно важливих банків (СВБ). У червні за оновленою методологією було визначено 14 СВБ, із 2021 року для них буде активовано буфер капіталу.
 - Започатковано складання та поширення статистики індикаторів фінансової стійкості зі щомісячною періодичністю. Запроваджено збирання показників щодо кредитів за ознакою пов'язаності контрагентів із бізнес-групами, строком до погашення фінансового інструменту, типом фіксації процентної ставки за договором.
 - Запроваджено вимоги до планів відновлення діяльності банків та банківських груп, які є обов'язковими для системно важливих банків, проте рекомендованими для усіх банків. Ці вимоги спрямовані на запровадження в банках/банківських групах ефективного процесу планування відновлення діяльності для забезпечення оперативного вжиття заходів щодо відновлення фінансової стійкості у разі погіршення фінансового стану банку/банківської групи та/або настання стресової ситуації.
 - Запроваджено вимоги європейського законодавства щодо єдиного підходу до оцінки кредитного ризику цінних паперів. Цей підхід ґрунтується, зокрема, на кредитних рейтингах емітента/країни місцезнаходження емітента/цінних паперів, визначених міжнародними рейтинговими агентствами "Standard & Poor's", "Fitch Ratings" та "Moody's Investors Service". Також оновлено параметри логістичної моделі та діапазони значень коефіцієнтів вірогідності дефолту боржників (PD), що застосовуються банками з метою оцінки їхнього кредитного ризику, з урахуванням актуалізованих ринкових даних.
 - Реалізовано Третій етап створення Центру кіберзахисту Національного банку, забезпечено роботу Інформаційно-аналітичної системи CSIRT-NBU та програмно-технічних комплексів гібридного аналізу зловмисного коду. Упроваджено низку нових програмно-технічних комплексів кіберзахисту інформаційних ресурсів Національного банку. Забезпечено роботу систем зберігання та обміну індикаторами кіберзагроз MISIP та CRITS.
 - Організовано взаємодію та співробітництво у сфері кіберзахисту з Державним центром кіберзахисту (CERT-UA) та Ситуаційним центром забезпечення кібернетичної безпеки Служби безпеки України, з якими підписані відповідні Меморандуми.
 - Запроваджено оновлені вимоги до системи внутрішнього контролю в банках України та банківських групах. В окремому положенні Національний банк визначив основні цілі і принципи організації та функціонування комплексної, адекватної та ефективної системи внутрішнього контролю, спрямованої на забезпечення ефективного корпоративного управління в банку та/або банківській групі.

- Змінено основний фокус планових інспекційних перевірок – від переважно комплексних, спрямованих на оцінку банку за усіма компонентами виїзної наглядової оцінки CAMELSO до тематичних. Це є частиною ризик-орієнтованого підходу до банківського нагляду. Минулого року тематичні перевірки склали 78% загальної кількості запланованих інспекційних перевірок.
- Разом із Державною службою фінансового моніторингу, ДФС, Міністерством юстиції впроваджено проєкт "До100%Вірно" для верифікації бенефіціарних власників компаній. Завдяки цьому ресурсу громадяни, представники бізнесу, державні органи зможуть отримати точну інформацію про структуру власності будь-якої юридичної особи, яка зареєстрована та здійснює свою діяльність в Україні.
- Організовано та проведено освітній захід "Школа незалежних директорів", метою якого було підвищення рівня обізнаності незалежних членів наглядових рад, зокрема і державних банків. Учасники обговорили принципи корпоративного управління, його роль у діяльності банків, основні засади функціонування наглядових рад у банках та діяльність незалежних директорів.

3. Відновлення кредитування

Основні досягнення

- Банки продовжили збільшувати кредитування населення. Так, у листопаді 2019 року гривневий портфель кредитів фізичним особам зріс на 24,7% до 168 млрд грн рік до року. Також створено умови для поживлення кредитування бізнесу.
- Продовжено можливості для реструктуризації заборгованості бізнесу завдяки пролонгації на три роки дії Закону України "Про фінансову реструктуризацію". Зокрема, передбачено можливість проведення спільної процедури фінансової реструктуризації для кількох боржників, які є пов'язаними особами (тобто перебувають під спільним контролем), та мають різних (неспільних) кредиторів.
- Полегшено умови отримання кредитів малим та середнім бізнесом завдяки підвищенню ліміту для портфельної оцінки кредитів МСБ з 2 млн грн до 5 млн грн. Тому банки застосовуватимуть портфельний підхід до кредитів поки вони погашаються своєчасно. За такими кредитами банки визначатимуть мінімальний кредитний ризик. Спрощений підхід до оцінки кредитних ризиків фізичних осіб-підприємців також спростить формальні процедури з кредитного адміністрування.
- Набрал чинності Кодекс України з процедур банкрутства, який вперше дав можливість фізичним особам в Україні оголошувати банкрутство. Без підвищення ефективності процедур банкрутства досягнення суттєвіших результатів у покращенні інвестиційної привабливості вітчизняного ринку та забезпеченні легкості ведення бізнесу в Україні є неможливим.
- Запроваджено вимоги до організації процесу управління проблемними активами в банках України. Відповідне Положення визначає організаційні засади роботи з проблемними активами, встановлює вимоги до банків щодо процедур управління проблемними активами упродовж їхнього життєвого циклу. Розбудова системного підходу до управління проблемними активами сприятиме зниженню рівня непрацюючих кредитів.
- Змінено вимоги до обов'язкових резервів банків. Для гривневих коштів буде встановлено нульову ставку резервування, а для валютних – 10%. Це сприятиме активізації банківського кредитування та дедоларизації економіки. Нові вимоги стануть чинними з березня 2020 року.
- Пом'якшено графік збільшення мінімального розміру капіталу. НБУ відтермінував до 1 січня 2021 року приведення банками розміру статутного та регулятивного капіталу до 300 млн грн та ініціював зміни до законодавства України про встановлення мінімального розміру статутного капіталу банку на рівні 200 млн грн.

4. Ефективна модель регулювання фінансового сектору

Основні досягнення

- Ухвалено розподіл функцій Нацкомфінпрослуг між НБУ та НКЦПФР (так званий "Спліт"). З липня 2020 року до мандату центробанку буде включено регулювання страхових, лізингових, фінансових компаній, кредитних спілок, ломбардів та бюро кредитних історій, а НКЦПФР регулюватиме недержавні пенсійні фонди та фонди фінансування будівництва.
- Затверджено Концепцію удосконалення законодавства України щодо платіжних послуг, спрямовану на імплементацію Другої європейської платіжної директиви (PSD2). Розпочато її впровадження, зокрема завершується розробка проєкту Закону України "Про платіжні послуги".
- Суттєво спрощені процедури видачі ліцензій небанківським установам на здійснення валютних операцій та переказу коштів в національній валюті.
- Надано можливість операторам поштового зв'язку надавати послуги зі здійснення валютних операцій та операцій з переказу коштів у національній валюті.
- Встановлено порядок повідомлення банками інформації про фізичних осіб, внесених до Єдиного реєстру боржників, та форму повідомлення, яке надсилається банком до органів державної виконавчої служби або приватним виконавцям. Це було зроблено для забезпечення належного захисту прав дітей на законодавчому рівні у рамках механізму притягнення до відповідальності осіб за несплату аліментів.
- Спрощено порядок видачі небанківським установам ліцензії на переказ коштів в національній валюті без відкриття рахунків через скасування обов'язку небанківської установи узгоджувати з Національним банком внутрішні правила про переказ коштів.
- Запроваджено API-сервіси до всього функціоналу депозитарію Національного банку, які дозволять запровадити на ринку фінансові продукти зі спрощеним доступом населення до операцій з ОВДП.

5. Вільний рух капіталу

Основні досягнення

- Закон України "Про валюту і валютні операції", який дав "зелене світло" валютній лібералізації, набрав чинності.
- Запрацювала проста, зрозуміла і прозора нова нормативно-правова база у сфері валютного регулювання. Замість 56 підзаконних актів запроваджено 7 основних валютних регуляцій.
- Пом'якшено або взагалі скасовано близько 40 обмежень для валютних операцій бізнесу, банків, іноземних інвесторів та населення завдяки наявності сприятливих макроекономічних умов.
- Підписана угода про кореспондентські відносини між міжнародним депозитарієм цінних паперів Clearstream та Національним банком. Відповідно, відкрито рахунок у цінних паперах у депозитарії Національного банку, що спрощує доступ іноземних інвесторів до українського ринку цінних паперів, а саме облігацій внутрішньої державної позики.
- Запроваджено ризик-орієнтований валютний нагляд замість валютного контролю, що знизило адміністративне навантаження на банки та підвищило якість контролю за валютними операціями.

- Встановлено порядок відкриття рахунків нерезидентам - юридичним особам, інвестиційним фондам та компаніям з управління активами, що діють від імені таких інвестиційних фондів.
- Скасовано вимогу щодо декларування валютних цінностей, розміщених за межами України.
- Збільшено граничний строк здійснення розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів до 365 днів та встановлено вичерпний перелік операції, які є виключенням.
- Скасовано валютний нагляд для експортно-імпортних операцій до 150 тис. грн.
- Скасовано санкції у вигляді припинення зовнішньо-економічної діяльності (ЗЕД) за порушення строків розрахунків.
- Скасовано подвійний контроль (під час надходження вантажно-митної декларації (ВМД) до іншого банку) – валютний нагляд здійснює лише банк, який отримав ВМД.
- Скасовано ліміти на репатріацію інвестицій та дивідендів (були у сумі 5 млн євро та 12 млн євро на місяць відповідно).
- Скасовано заборону на дострокове погашення зовнішніх запозичень (кредитів, позик).
- Юридичним особам - нерезидентам дозволено відкривати рахунки в банках України для будь-якої діяльності, а не тільки інвестиційної, як було раніше.
- Скасовано вимогу щодо реєстрації зовнішніх запозичень. Запроваджена спрощена повідомча система щодо залучення резидентами зовнішнього фінансування.
- Банкам дозволено продавати державні цінні папери, номіновані в іноземній валюті, своїм клієнтам як у гривні, так і в іноземній валюті. Купівля банками таких цінних паперів у клієнтів (крім банків) може здійснюватися лише у гривнях.
- Дозволяється укладання форвардів для хеджування експортно-імпортних та боргових операцій (з поставкою валюти та розрахунків).
- Лібералізовано операції за рахунком ЛОРО – дозволяється здійснювати інвестиції та кредитувати резидентів з рахунку ЛОРО в гривнях банку-нерезидента.
- Дозволено банкам-нерезидентам купувати валюту на всю суму залишку в гривнях на рахунку ЛОРО.
- Дозволено здійснювати інвестиції в Україну в валютах першої та другої груп класифікатора валют та гривнях.
- Банкам дозволено укладання валютних СВОПів з резидентами та нерезидентами.
- Фізичним особам дозволено купувати валюту онлайн.
- Фізичним особам дозволено переказувати іноземну валюту за кордон без відкриття рахунку, якщо сума переказу не перевищує екв. 150 тис. грн на день (раніше – екв. 15 тис. грн).
- Збільшено ліміт на купівлю банківських металів (БМ) юридичними особами з 3,21 тр. унції на тиждень (100г) до еквіваленту 150 тис. грн на день. Ліміт не поширюється на операції юридичних осіб з купівлі банківських металів, що ведуть господарську діяльність, пов'язану з використанням БМ.
- Юридичним особам дозволено здійснювати ввіз/вивіз готівкової іноземної валюти та БМ (якщо це передбачено їхнім статутом).

- Уніфіковано переміщення валютних цінностей через кордон – обов'язкове декларування для всіх цінностей вартістю в €10 тис. євро та більше (за курсом НБУ).
- Знято вимогу щодо обов'язкового продажу надходжень в іноземній валюті.
- Скасовано обмеження купівлі валюти за кредитні кошти.
- Знято обмеження за сумою для операцій з купівлі фізичною особою іноземної валюти та банківських металів. Також припинила діяти вимога щодо подання фізичними особами до банків документів, що підтверджують підстави для проведення операцій з купівлі безготівкової іноземної валюти.
- Забезпечено розрахунки та облік нового фінансового інструменту: операція РЕПО в іноземній валюті під заставу цінних паперів нерезидентів. Також започатковано розрахунки за нестандартними операціями РЕПО/FIXED TERM REPO за ускладненою схемою типу брідж (Two Message Cross-Border Settlement).
- У Депозитарії НБУ реалізовано можливість інтеграції з автоматизованими системами для здійснення онлайн-операцій з ОВДП та проведення розрахунків за результатами розміщення ОВДП через електронні торговельні системи.

6. Фінансова інклюзія

Основні досягнення

- Національний банк отримав мандат на підвищення фінансової грамотності українців. Надання центральному банку повноважень здійснювати заходи з фінансової грамотності було ухвалено Верховною Радою відповідними змінами до Закону України "Про Національний банк України".
- Проведено другий форум Finclusion.UA, на якому публічно презентовано бачення Стратегії фінансової грамотності України. Форум став платформою для дискусії на тему доступності фінансових послуг в Україні, а також для обміну ідеями зі співпраці держави, бізнесу і неурядових організацій та формування спільного бачення шляхів підвищення фінансової залученості українців.
- Із ухваленням відповідного закону Національний банк отримав повноваження для здійснення захисту прав споживачів фінансових послуг. Створено підрозділ із захисту прав споживачів в структурі регулятора, який опікуватиметься цим блоком питань.
- Проведено пілотний проєкт з випуску цифрової валюти центрального банку "е-гривня" та опубліковано аналітичну записку за його результатами.
- Оптимізовано банкотно-монетний ряд гривні, що зробило готівкові гривневі розрахунки простішими і зручнішими. Зокрема, з 1 жовтня 2019 року було припинено карбування монет номіналами 1, 2 та 5 копійок та розпочато вилучення їх з готівкового обігу, а також розпочато поступове вилучення з готівкового обігу монет номіналом 25 копійок. Із 25 жовтня 2019 року введено в обіг банкноту номіналом 1000 грн; з 20 грудня 2019 року було введено в обіг монету номіналом 5 грн та оновлену банкноту номіналом 50 грн.
- Запроваджено міжнародний стандарт номера банківського рахунка (IBAN) в Україні. Усі банки України завершили перехід на цей міжнародний стандарт для зручної ідентифікації банківських рахунків і здійснення розрахунків між ними. Розроблено мобільний додаток IBAN.
- Набуто членство Національного банку у Міжнародній організації з захисту прав споживачів фінансових послуг (FinCoNet), яка сприяє обміну інформацією з питань захисту прав споживачів у фінансовому секторі між контролюючими органами та іншими державними установами.

- Створено умови для розвитку кваліфікованих електронних довірчих послуг у банківській системі України, гармонізованих із положеннями актів законодавства ЄС, що сприятиме просуванню безпаперових технологій і підвищенню якості, зручності та швидкості обслуговування банками своїх клієнтів.
- Проведено перше Всеукраїнське студентське змагання "Монетарна політика: виклик НБУ університетам" (NBU University Challenge). Зусилля НБУ були спрямовані на практичне залучення студентської молоді до роботи комітету монетарної політики Національного банку та процесу встановлення облікової ставки, надання можливості на практиці закріпити здобуті в університеті теоретичні знання.
- Проведено студентський проєкт-змагання "Банк майбутнього". У його межах студенти проаналізували потенційні зміни в ландшафті банківської та фінансової екосистеми України та сформуvalи релевантну стратегію та бізнес-модель гіпотетичної організації (банку майбутнього) в розрізі клієнтів, каналів, ключових продуктів, ресурсів, ключової діяльності, партнерів, структури витрат та доходів.
- Проведено низку всеукраїнських заходів, спрямованих на підвищення фінансової грамотності, зокрема "Економічний експрес", Всесвітній тиждень грошей, а також Всесвітній день заощаджень.
- Створено Експертну раду з питань комунікації з інноваційними компаніями для стимулювання розвитку FinTech-рішень в Україні.
- Збільшено до 98% частку платіжної інфраструктури торговельних терміналів банків, що приймає до обслуговування платіжні картки НПС "ПРОСТІР", зокрема мережу Інтернет еквайрингу – до 80%. До НПС "ПРОСТІР" було підключено ще 6 банків та ТОВ "ПРОКАРД" у якості незалежного процесингового центру. Отже, НПС "ПРОСТІР" нараховує 51 учасника, з яких 31 здійснюють еквайринг та/або випуск платіжних карток НПС "ПРОСТІР".
- До Системи BankID Національного банку було підключено Міністерство цифрової трансформації України та ще п'ять банків. Тепер система нараховує 11 банків учасників та 15 абонентів-надавачів послуг, а ще низка установ знаходиться у процесі тестування системи.
- Створено Раду Системи BankID Національного банку – новий колегіальний орган на забезпечення виконання Національним банком України функцій розвитку, супроводження та забезпечення діяльності цієї системи відповідно до Закону України "Про Національний банк України".
- Запроваджено проведення на постійній основі навчальних і семінарів для касирів системи НБУ, уповноважених банків, великих торговельних мереж тощо з питань визначення справжності та платіжності грошових знаків. Усього упродовж року проведено 10 таких семінарів, зокрема три виїзні – у Львові, Одесі та Дніпрі.

7. Сучасний, відкритий, незалежний та ефективний центральний банк

Основні досягнення

- Національний банк уперше отримав престижну міжнародну нагороду Central Banking Awards у категорії "Прозорість" від профільного журналу про діяльність центральних банків та фінансових регуляторів Central Banking. Урочисте вручення нагороди відбулось 13 березня 2019 року у Лондоні, Велика Британія.
- Почав поступово покращуватися баланс довіри до Національного банку. Згідно з дослідженнями Центру ім.Разумкова, якщо у лютому 2019 року НБУ українців, які не довіряли НБУ було більше на 47,4%, то у листопаді цей показник становив 23,4%.

- Запущено новий веб-сайт НБУ, який відповідає новому корпоративному стилю, має зручну навігацію, адаптивну верстку, наскрізний пошук для зручності користування. Він також має тісну інтеграцію з внутрішніми інформаційними системами для прозорого висвітлення для широкої цільової аудиторії показників роботи банківської системи (інтерактивні графіки, відкриті дані, довідники та реєстри).
- Національний банк отримав нагороду "Вибір бізнес-спільноти 2019" від Американської торговельної палати в Україні.
- Голова НБУ Яків Смолій отримав нагороду "Центробанкір року у Центральній та Східній Європі" від GlobalMarkets Awards за проведення послідовної та ефективної монетарної політики.
- Запроваджено новий напрям діяльності – міжнародне технічне та експертне співробітництво, яке передбачає поширення досвіду Національного банку України іншим центральним банкам країн світу. Уперше сплановано заходи міжнародного технічного та експертного співробітництва на 2020 рік та розміщено їхній перелік на офіційному інтернет-представництві Національного банку України.
- Створено Експертну платформу НБУ – майданчик для поширення аналітичних та дослідницьких доробок працівників НБУ і заохочення дискусій в експертному середовищі України.
- За 11 місяців 2019 року досягнуто значний ріст економії коштів за результатами проведення публічних закупівель – 168 439,31 тис. грн (2017 – 62 578,61 тис. грн; 2018 – 34 826,72 тис. грн).
- Проведено Щорічну дослідницьку конференцію "Комунікації центральних банків: від таємниці до прозорості" та 19 супровідних заходів для спеціалістів з комунікацій центробанків, ЗМІ, експертної спільноти, викладачів вищих навчальних закладів, студентства. Цей міжнародний захід забезпечив майданчик для обміну знаннями й досвідом між представниками, клієнтами і партнерами центральних банків, спеціалістами з комунікацій і дослідниками з близько 40 країн світу.

Програма дій Національного банку на 2020 рік

Ризики досягнення цілей

Як і минулого року, плануванню дій центробанку передують адекватна оцінка ризиків середовища, у межах якого Національний банк реалізує свій мандат. Під час планування дій регулятор враховує три аспекти, які впливають на досяжність цілей:

- ймовірність настання ризиків;
- можливість належного управління ними;
- глибина їхнього впливу на відхилення центрального банку від поставлених Стратегією НБУ цілей.

Національний банк розподіляє ризики, які постають перед ним, на зовнішні (ті, що виникають за межами нашої економіки) та внутрішні (спричинені факторами всередині держави).

Зовнішні ризики:

- *Посилення торговельних війн та підвищення турбулентності на глобальних фінансових ринках.* У 2019 році глобальна торгівля різко сповільнилася під тиском геополітичних ризиків та економічного сповільнення. Світова організація торгівлі сьогодні очікує на зростання торгівлі у 2020 році на 2,7%, проте відзначає можливість зниження прогнозних показників. Водночас ескалація торговельного протистояння США з Китаєм відбувається хвилями, протести у Гонконзі спричинили нове загострення. Брекзит є непередбачуваним, він надалі загрожує фінансовому сектору ЄС і стабільності Британії. Крім того, економічному відновленню загрожують протекціоністські тенденції та геополітичні ризики. Новим викликом стає протистояння США та Ірану. Очікування відновлення економічної активності пов'язані з пом'якшенням монетарної політики в розвинутих країнах та кількох економіках, що розвиваються, у Китаї – додатково з фіскальними стимулами.

- *Ескалація військового конфлікту та нові торговельні обмеження з боку Росії.* Цей ризик дещо знизився, якщо порівнювати з минулим роком, але він залишається актуальним. На користь його зниження говорять масштабний обмін полоненими, розведення військ та відновлення діалогу у нормандському форматі. Визнання Міжнародним судом ООН у Гаазі своєї юрисдикції у справі України проти Росії відкриває можливості для судового тиску на агресора. На протипагу маємо видачу паспортів на тимчасово неконтрольованих територіях та нові поставки зброї російських збройних сил, тобто загрози залишаються. Питання повернення контролю над кордоном та реінтеграції Донбасу досі не вирішені. Проведення виборів на НКТ може стати викликом. У Європі та США активізувалися економічні та політичні сили, які підтримують домовленості з РФ, зокрема на шкоду Україні.

Внутрішні ризики:

- *Загроза інституційній незалежності Національного банку.* Наприкінці минулого року тиск на Національний банк значно посилювався і відбувається одразу за декількома напрямками. Це і чисельні проплачені (за свідченнями медіа) мітинги під стінами НБУ, які розпочалися в листопаді 2019 року, і окремі мітинги під домівками Голови Якова Смолія та його Першого заступника Катерини Рожкової, і судовий марафон із захисту інтересів держави з ексвласниками ПриватБанку.
- *Пікові виплати за державним боргом.* Це – один із основних середньострокових викликів для української економіки. На сьогодні триває період активного погашення боргів, залучених Україною у кризові періоди. Показник відношення боргу до ВВП зменшується, проте валютні виплати за державним боргом досі залишаються концентрованими та значними.

Дії Національного банку у 2020 році

Цього року заходи, спрямовані на виконання Стратегії Національного банку, не поділяються на дії та ключові активності. Це зроблено для кращого розуміння набору дій. Кожна з них має кінцевий строк виконання, вказаний поквартально. У цілях НБУ на 2020 рік також зазначені стейкхолдери із клієнтського ряду Національного банку, взаємодія з якими є необхідною для досягнення очікуваних результатів.

Нагадаємо, що у Стратегії Національного банку зазначено, що створювана регулятором цінність може примножуватись і формувати умови для створення нової цінності іншими клієнтами з переліку клієнтів Національного банку. Водночас громадяни України є кінцевим безпосереднім чи опосередкованим отримувачем цінності, створеної НБУ, так само як і цінностей, створених іншими клієнтами центробанку.

У межах реалізації Стратегії зі створення кінцевої цінності для громадян України Національний банк має неоднорідний ланцюг реалізації мандату: досягнення деяких цілей Національного банку неможливе без активного залучення та підтримки інших учасників фінансової екосистеми.

До того ж Національний банк є рівноправним учасником системи та не має можливості директивно залучати інших стейкхолдерів до виконання своїх цілей. Утім, Національний банк твердо переконаний, що його цілі спрямовані не лише на виконання передбаченого законом мандата регулятора. Вони є обов'язковою передумовою економічного добробуту всіх учасників фінансової екосистеми України. Саме тому досягнення цих цілей є взаємовигідним та потрібним у історичній перспективі для держави. Тому Національний банк упевнений, що єдино можливим шляхом реалізації цілей Стратегії НБУ є порозуміння зі стейкхолдерами та синергія дій із ними.

Перелік стейкхолдерів із клієнтського ряду Національного банку:

- [Н] – Національний банк України
- [Х] – Експертна спільнота
- [П] – Держава як творець політики
- [Ф] – Фінансовий сектор
- [Е] – Суб'єкти економічної діяльності
- [Д] – Держава як надавач послуг
- [Г] – Громадяни

Плани Національного банку на 2020 рік

1. Низька та стабільна інфляція

Дії		
Покращення взаємодії з Урядом у межах виконання Меморандуму між Кабінетом Міністрів України та Національним банком України про взаємодію з метою досягнення стійкого економічного зростання та цінової стабільності	4Q	[П]
Перехід на середньострокове встановлення цілей монетарної політики через внесення відповідних змін до ЗУ "Про Національний банк України"	4Q	
Розвиток аналітичного інструментарію та процесів ухвалення рішень через збільшення кількості респондентів для щомісячних опитувань підприємств. Перехід на повністю автоматизовану систему збору інформації щодо очікувань ділової активності	2Q	[Е]
Розвиток дослідницької функції через проведення наукових конференцій та публікацій досліджень НБУ	4Q	[Ф] [Е]
Створення умов для розвитку фінансового ринку для покращення дієвості трансмісійного механізму за рахунок: <ul style="list-style-type: none">зростання середнього щоденного обсягу вторинного ринку ОВДПзабезпечення зростання частки деривативів в загальному обсязі операцій клієнтів банків на валютному ринку Українизабезпечення зростання щоденного обсягу операцій РЕПО з ОВДП за рік	4Q	[П] [Ф]

Очікувані ефекти

- Забезпечено макроекономічну стабільність.
- Монетарна політика НБУ стала ще прозорішою для клієнтів центробанку, покращений трансмісійний механізм монетарної політики, а отже, інфляційні очікування наближаються до цілі з інфляції.
- Поглиблена аналітика та автоматизованість процесів сприяють ухваленню зважених рішень.

2. Стабільна, прозора та ефективна банківська система

Дії		
Підвищення ефективності регулювання банківського сектору	4Q	[Ф]
Впровадження актів права Європейського Союзу у банківському секторі за Угодою про асоціацію Україна-ЄС	4Q	[П]
Розроблення єдиної наглядкової оцінки SREP та підготовка звітів для топ-20 банків	4Q	[Ф]
Забезпечення підвищення якості управління банками та оцінки діяльності менеджменту	4Q	[Е]
Вдосконалення вимог до зовнішнього аудиту	3Q	[Е]
Забезпечення створення банками життєздатних бізнес-моделей	4Q	[Е]
Встановлення вимог до положень і звітів про винагороду в банках	2Q	[Е]
Сприяння ефективному функціонуванню державних банків. Оновлення стратегій державних банків з урахуванням пропозицій НБУ	4Q	[Е]
Сприяння удосконаленню та імплементації законодавства щодо списання активів під резерви для фінансового та банківського сектору	4Q	[П]

Очікувані ефекти

- Регуляторна база банківського сектору наближена до європейських стандартів.
- Удосконалені наглядові інструменти центробанку, що дає більшу стабільність та стійкість банків до можливих криз.
- Функціонування державних банків стало ефективнішим.

3. Відновлення кредитування

Дії		
Покращення доступності, достовірності, прозорості інформації для ухвалення кредитних рішень та відкриття державних реєстрів для банків	4Q	[E]
Зростання кількості системно важливих банків, підключених до BankID НБУ	4Q	[E]
Взаємодія з ФГВФО щодо надання даних до кредитного реєстру НБУ	4Q	[П]
Введення законодавчих змін для спрощення кредитування	3Q	[П]
Сприяння ухваленню та імплементації законодавчих змін щодо розвитку вторинного ринку NPL	3Q	[П]
Забезпечення прийому землі в якості застави банками без обмежень з урахуванням законодавства про обіг сільськогосподарських земель	3Q	[П]
Створення нових інструментів розвитку кредитування. Запуск процентних свопів	3Q	[П]

Очікувані ефекти

- Кредитування стало доступнішим, для цього створені та запуснені нові інструменти.
- Якість перевірки позичальників стала вищою, що дає змогу у подальшому запобігти накопиченню непрацюючих кредитів.
- Запущений вторинний ринок NPL.

4. Ефективна модель регулювання фінансового сектору

Дії		
Вдосконалення регулювання ринку платіжних послуг через розробку проєкту нового закону "Про платіжні послуги"	1-3Q	[Г]
Розробка моделі регулювання ринку небанківських фінансових установ за сегментами	1-2Q	
Консолідація державного регулювання фінансового сектору шляхом імплементації закону про "Спліт", в тому числі шляхом розробки проєктів нових законів "Про фінансові послуги та діяльність з надання фінансових послуг", "Про страхування" та "Про кредитні спілки"	2-3Q	[Ф]
Створення та початок впровадження ефективної системи регулювання та нагляду за небанківським фінансовим сектором, в тому числі шляхом розробки нових першочергових нормативно-правових актів	4Q	
Моніторинг та оцінка ринку небанківських фінансових установ після передачі функцій Нацкомфінпослуг до НБУ	3Q 2020- 2Q 2021	
Проведення дослідження з визначення оцінки рівня довіри до ринку небанківських фінансових установ	4Q	[X] [Г]

Очікувані ефекти

- Передача функцій Нацкомфінпослуг до НБУ успішно проведена. Така передача функцій від одного регулятора до іншого була максимально непомітною для учасників ринку та забезпечила безперервність діяльності небанківських фінансових установ.
- Розроблені проєкти першочергових законів та нормативно-правових актів НБУ, які регулюватимуть небанківський сегмент фінансового ринку. Вони поступово наблизуватимуть стандарти регулювання та нагляду за цим сегментом ринку до банківського. Як наслідок, споживачі фінансових послуг будуть більше захищені та будуть закладені передумови для розвитку ринку небанківських фінансових послуг шляхом зростання за обсягами та рівнем проникнення фінансових послуг у фінансовій системі України.
- Здійснено аналіз та оцінку ринку небанківських фінансових установ.
- Проведене дослідження оцінки рівня довіри до ринку небанківських фінансових установ.

5. Вільний рух капіталу

Дії		
Імплементация принципів BEPS в Україні та забезпечення адвокації ухвалення пакету законів про протидію розмиванню податкової бази	4Q	[П]
Оптимізація та розвиток інфраструктури фінансового ринку	4Q	[Ф]
Відкриття EUROCLEAR міжнародному депозитарію рахунку в депозитарії НБУ	3Q	

Очікувані ефекти		
<ul style="list-style-type: none">▪ Принципи BEPS імплементовані в Україні, відповідно – проведена повна валютна лібералізація.		

6. Фінансова інклюзія

Дії		
Сприяння розвитку платіжної інфраструктури. Забезпечення розвитку інфраструктури приймання електронних платіжних засобів	4Q	[Д] [Е] [Ф]
Впровадження нової версії СЕП з IBAN та режимом роботи 23/7	4Q	[Е]
Проведення комунікацій з учасниками платіжного ринку щодо цифрової валюти центрального банку – е-гривні та аналізу можливих моделей її випуску	2Q	[X] [П] [Ф]
Реалізація програми заходів із підвищення фінансової грамотності	4Q	[П]
Удосконалення регулювання та вимоги до ринкових учасників щодо захисту прав споживачів фінансових послуг	4Q	[Ф]
Сприяння полегшенню доступу малолітнього та неповнолітнього населення до платіжних інструментів	4Q	[Е] [Г]
Здійснення випуску кобейджингових карток ПРОСТІР-UnionPay	2Q	[Ф]
Затвердження правил використання QR-коду для здійснення кредитових переказів	1Q	

Очікувані ефекти

- Система електронних платежів НБУ стала сучаснішою та спроможною до оперативного проведення платежів.
- Проведені заходи з підвищення фінансової грамотності.
- Розширений доступ до фінансових послуг.

7. Сучасний, відкритий, незалежний та ефективний центральний банк

Дії		
Підвищення прозорості Національного банку України для всіх зовнішніх стейкхолдерів	4Q	
Удосконалення технології, інформаційної інфраструктури та забезпечення високого рівня діджиталізації процесів	4Q	
Актуалізація та впровадження політики взаємодії Національного банку зі стейкхолдерами	2Q	
Упровадження "нового стратегічного фрейму" НБУ. Створення Стратегії Національного банку до 2025 року	3Q	
Імплементация найкращих стандартів та практик через реалізацію міжнародної технічної допомоги	4Q	
Розширення міжнародної присутності НБУ та експертної залученості у міжнародних заходах, виступах з доповідями та наданні технічної допомоги іншими центробанкам	4Q	[X]
Упровадження BPM-системи. Підвищення ступеня зрілості процесів та процесного управління.	4Q	
Розвиток людського потенціалу та покращення умов праці в НБУ	4Q	

Очікувані ефекти		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Створена та погоджена Стратегія НБУ до 2025 року як головний документ, який фіксує плани центробанку на середньострокову перспективу. ▪ Рішення та політика НБУ є прозорими, клієнти центробанку мають більше можливостей дізнатися про них та використовувати цю інформацію для ухвалення фінансових рішень. 		

Висновки

Національний банк бере на себе зобов'язання виконати Програму дій на 2020 рік та прозвітувати про це 2021 року. Оприлюдненням цього документа центробанк демонструє непохитну вірність своїм цінностям: патріотизму, професійності, прозорості, порядності та партнерству.

Програма дій спрямована на виконання семи цілей чинної Стратегії НБУ, ухваленої в 2018 році. Це – забезпечення низької і стабільної інфляції, підтримання стабільної, прозорої та ефективної банківської системи, відновлення кредитування, упровадження ефективного регулювання фінансового сектору, розвиток вільного руху капіталу, фінансової інклюзії та подальший розвиток центробанку як сучасної, відкритої та ефективної інституції.

Виконання Програми дій на 2020 рік створить умови для забезпечення сприятливого середовища для всіх учасників фінансової екосистеми.

Це особливо важливо з огляду на те, що 2020 рік – останній рік дії чинної Стратегії центробанку,

і паралельно з її виконанням регулятор працюватиме над створенням нової Стратегії НБУ з горизонтом планування до 2025 року.

Водночас дії, перелічені в Програмі, повністю узгоджені з новою Стратегією розвитку фінансового сектору до 2025 року, яку Національний банк, Міністерство фінансів, Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, а також Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг домовилися системно та планомірно виконувати. Отже, завдяки наявності Програми дій Національний банк забезпечив синхронність виконання двох стратегічних документів – центробанку та фінансового сектору загалом.

Національний банк підтримує конструктивний діалог та взаємодіє з усіма учасниками фінансової екосистеми, наголошуючи, що якісні зміни системи можливі лише за умови співпраці. Це вже було не раз доведено спільними проектами та діями Національного банку та його стейкхолдерів-клієнтів.